

Συμβουλευτική Επιτροπή Ορθής Πρακτικής

9η Έκθεση

Δεκέμβριος 2022

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Ορθής Πρακτικής, στο εξής αναφερόμενη ως η Επιτροπή, συστάθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 4 του Ελληνικού Στατιστικού Νόμου (Ν. 3832 της 9ης Μαρτίου 2010, όπως έχει τροποποιηθεί). Ο Νόμος ορίζει ότι η Επιτροπή αποτελείται από πέντε μέλη ως εξής:

- α) ένα μέλος που υποδεικνύεται από τη Βουλή των Ελλήνων, β) ένα μέλος που υποδεικνύεται από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat),
- γ) ένα μέλος που υποδεικνύεται από τον Ευρωπαϊκό Συμβουλευτικό Φορέα για τη Διακυβέρνηση στον Τομέα της Στατιστικής (ESGAB),
- δ) ένα μέλος που υποδεικνύεται από την Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος (ESSC), και
- ε) ένα μέλος που υποδεικνύεται από την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Ο Πρόεδρος της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στην Επιτροπή χωρίς ψήφο.

Έργο της Επιτροπής, όπως ορίζεται στο Νόμο, είναι η κατάρτιση ετήσιας έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή των Αρχών 1 ως 6 του Κώδικα Ορθής Πρακτικής για τις Ευρωπαϊκές Στατιστικές στο Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα. Η έκθεση υποβάλλεται στη Βουλή των Ελλήνων, αφού ενημερωθεί σχετικά ο Ευρωπαϊκός Συμβουλευτικός Φορέας για τη Διακυβέρνηση στον Τομέα της Στατιστικής (ESGAB), και δημοσιοποιείται μετά την υποβολή της στη Βουλή.

Σύμφωνα με τον Νόμο, και κατόπιν διαβούλευσης με τους διαφόρους φορείς που υποδεικνύουν τα μέλη, ο Υπουργός Οικονομικών εξέδωσε τον Ιανουάριο του 2013 Απόφαση (Αρ. Πρωτ. Δ6Α1001384ΕΞ2013, όπως έχει τροποποιηθεί), με την οποία συγκροτήθηκε η Επιτροπή και διορίστηκαν τα πέντε μέλη για τη διετή περίοδο 2013-2014. Σύμφωνα με την εντολή που της είχε ανατεθεί, η αρχική Επιτροπή κατάρτισε δύο ετήσιες εκθέσεις, τον Σεπτέμβριο του 2013¹ και τον Δεκέμβριο του 2014 αντίστοιχα, κατά τη διάρκεια της θητείας της, η οποία έληξε στο τέλος του 2014. Σύμφωνα με τον Νόμο όπως ίσχυε τότε, επανεξετάστηκε από τις Ελληνικές Αρχές το μέλλον της Επιτροπής και αποφασίστηκε ότι ο Νόμος πρέπει να τροποποιηθεί για την καθιέρωση της Επιτροπής ως μόνιμης συμβουλευτικής επιτροπής, με μέλη τα οποία θα διορίζονται από τον Υπουργό Οικονομικών για διετή θητεία. Ο Νόμος τροποποιήθηκε δεόντως τον Ιούλιο του 2015 και ο Υπουργός Οικονομικών εξέδωσε Απόφαση (Αρ. Πρωτ. 0002491ΕΞ2016), τον Μάρτιο του

¹Όλες οι εκθέσεις της Επιτροπής είναι διαθέσιμες στο [Συμβουλευτική Επιτροπή Ορθής Πρακτικής \(GPAC\) - ΕΛΣΤΑΤ \(statistics.gr\)](http://www.elsat.gr)

2016, διορίζοντας νέα μέλη για την περίοδο 2016 – 2017. Η Επιτροπή αυτή κατάρτισε δύο ετήσιες εκθέσεις τον Δεκέμβριο του 2016 και τον Δεκέμβριο του 2017, αντίστοιχα, κατά τη διάρκεια της θητείας της, η οποία έληξε στο τέλος του 2017. Ομοίως, ο Υπουργός Οικονομικών εξέδωσε μεταγενέστερες αποφάσεις τον Μάρτιο του 2018, τον Απρίλιο του 2020 και τον Μάρτιο του 2022, διορίζοντας νέα μέλη της Επιτροπής για διετείς θητείες. Τα στοιχεία για τη σύνθεση της υφιστάμενης Επιτροπής δίνονται στο Παράρτημα 1. Η κ. Κατερίνα Καλιώτη από την ΕΛΣΤΑΤ ορίστηκε Γραμματέας της Επιτροπής. Ο κ. Αθανάσιος Κων. Θανόπουλος, Πρόεδρος της ΕΛΣΤΑΤ, συμμετείχε στις συσκέψεις της Επιτροπής σύμφωνα με το Άρθρο 4(5) του Νόμου.

Η πρώτη σύσκεψη της Επιτροπής με την τρέχουσα σύνθεσή της πραγματοποιήθηκε στις 30 Μαΐου του 2022. Ο κ. Μιχαήλ Σκαλιώτης, πρώην Προϊστάμενος Μονάδας της Eurostat, εξελέγη ομόφωνα ως πρόεδρος της Επιτροπής. Η ημερήσια διάταξη της σύσκεψης ήταν αφιερωμένη: (i) σε μια ενημέρωση για τις πρόσφατες εξελίξεις (συγκεκριμένα για την απογραφή πληθυσμού – κατοικιών, τους ανθρώπινους πόρους, θέματα σχετικά με την υπόληψη της ΕΛΣΤΑΤ, και τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς της ΕΕ), (ii) στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για τη διετία 2022-2023, και (iii) στον συντονισμό της έκθεσης του 2022 με τη διεξοδική Επιθεώρηση Ομοτίμων που έλαβε χώρα την ίδια περίοδο. Κατά τη δεύτερη σύσκεψή της, που πραγματοποιήθηκε στις 13-14 Οκτωβρίου 2022, η Επιτροπή είχε την ευκαιρία να πάρει συνέντευξη από αρκετά ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων ακαδημαϊκών, Άλλων Εθνικών Αρχών που παράγουν στατιστικές, κατόχων διοικητικών δεδομένων, της Συμβουλευτικής Επιτροπής του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος (ΣΥΕΠΕΛΣΣ) και ΜΜΕ (αναλυτική ημερήσια διάταξη στο Παράρτημα 2).

Η ιδιαιτερότητα της παρούσας έκθεσης είναι ότι επικαλύπτεται με την πλήρη Επιθεώρηση Ομοτίμων του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος, η οποία έλαβε χώρα στις 17 – 21 Οκτωβρίου 2022, στο πλαίσιο του τρίτου γύρου των Επιθεωρήσεων Ομοτίμων του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος. Για τον λόγο αυτόν, υπήρξε ισχυρός συντονισμός μεταξύ της Ομάδας των Επιθεωρητών και της Επιτροπής. Η Ομάδα των Επιθεωρητών πήρε συνέντευξη από τον πρόεδρο της Επιτροπής, και υπήρξε διαμοιρασμός και συζήτηση των συνοπτικών συμπερασμάτων των δύο αξιολογήσεων εντός των δύο ομάδων.

Λαμβάνοντας υπόψη τους παρόμοιους στόχους των δύο ασκήσεων, καθώς και το μεγαλύτερο εύρος και βάθος της Επιθεώρησης Ομοτίμων, αποφασίστηκε να εκπονηθεί μια "ελαφρύτερη" έκθεση της Επιτροπής για το 2022, η οποία να εστιάζει σε επιλεγμένα στρατηγικά και επαναλαμβανόμενα ζητήματα, διασφαλίζοντας παράλληλα συνέργειες και συμπληρωματικότητα με την άσκηση της Επιθεώρησης Ομοτίμων. Επιπλέον, η Επιτροπή συμφώνησε ότι η επόμενη έκθεσή της θα μπορούσε να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στο Σχέδιο Δράσης που θα εκπονήσει η ΕΛΣΤΑΤ σε συνέχεια των συστάσεων της Επιθεώρησης Ομοτίμων.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Πλαίσιο 1. Η ΕΛΣΤΑΤ με μια ματιά

- Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) είναι Ανεξάρτητη Αρχή που συστάθηκε με τον Νόμο 3832/2010 (Ελληνικός Στατιστικός Νόμος).
- Το Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα (ΕΛΣΣ) αποτελείται από την ΕΛΣΤΑΤ και τους άλλους Φορείς του ΕΛΣΣ. Επί του παρόντος υπάρχουν 22 φορείς του ΕΛΣΣ, εκ των οποίων οι 10 είναι Άλλες Εθνικές Αρχές.
- Η ΕΛΣΤΑΤ συντονίζει όλες τις δραστηριότητες των λοιπών φορέων του ΕΛΣΣ που αφορούν στην ανάπτυξη, παραγωγή και διάδοση των επίσημων στατιστικών, καθώς και στην εφαρμογή του εθνικού πλαισίου διασφάλισης της ποιότητας των στατιστικών.
- Αποστολή της ΕΛΣΤΑΤ είναι η συστηματική ανάπτυξη, παραγωγή και διάχυση επίσημων στατιστικών της Χώρας, καθώς και η διασφάλιση και συνεχής βελτίωση της ποιότητας των στατιστικών του ΕΛΣΣ.
- Η ΕΛΣΤΑΤ έχει 49 Περιφερειακές Υπηρεσίες, οι οποίες βρίσκονται στις αντίστοιχες Περιφερειακές Ενότητες της Ελλάδος.

Ενώ η ιστορία των επίσημων στατιστικών στην Ελλάδα χρονολογείται από το [1828](#), το Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα συστάθηκε υπό τη σημερινή του μορφή με νομοθεσία το 2010. Ο [Ελληνικός Στατιστικός Νόμος](#) και η [Δέσμευση για την Εμπιστοσύνη στις Στατιστικές](#) αντιπροσωπεύουν τις δύο σημαντικότερες νομοθετικές βάσεις των επίσημων στατιστικών στην Ελλάδα. Συμπληρούμενες με πρόσθετους σχετικούς Κανονισμούς, Διατάγματα, Νόμους και Αποφάσεις, αποτελούν ένα ολοκληρωμένο [Νομικό Πλαίσιο](#).

Παράλληλα με το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο και τη δέσμευση της ανώτατης διοίκησης στα ευρωπαϊκά πρότυπα, καθώς και με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια, παραμένουν ορισμένες προκλήσεις από το παρελθόν, ενώ έχουν ανακύψει και νέες. Οι τομείς, οι οποίοι αναφέρονται στις συστάσεις της Επιτροπής, σχετίζονται με τη *Δέσμευση για την Εμπιστοσύνη στις Στατιστικές, την ενίσχυση του στατιστικού συστήματος, την επέκταση της χρήσης διοικητικών πηγών, τους ανθρώπινους πόρους και τη στρατηγική για τη μελλοντική ανάπτυξη επίσημων στατιστικών στην Ελλάδα*.

Συστάσεις

1. Παρά την υποστήριξη της Ελληνικής Κυβέρνησης προς το Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα, η Επιτροπή πιστεύει ότι η αξιοπιστία των επίσημων στατιστικών και η

εμπιστοσύνη του κοινού σε αυτές θα ενισχυθούν εάν η Κυβέρνηση δίνει απαντήσεις, όπου απαιτείται, σχετικά με επικρίσεις κατά των επίσημων στατιστικών στο πλαίσιο των διαδικασιών κοινοβουλευτικού ελέγχου της Βουλής των Ελλήνων. Εξ όσων γνωρίζει η Επιτροπή, τέτοιες επικρίσεις διατυπώθηκαν από ορισμένους βουλευτές κατά των εργασιών της Απογραφής Πληθυσμού – Κατοικιών 2021. (Σύσταση που απευθύνεται στην Κυβέρνηση, καθώς σχετίζεται με τη Δέσμευση για την Εμπιστοσύνη στις Στατιστικές).

2. Σε μελλοντικές αναθεωρήσεις σχετικών νόμων των Άλλων Εθνικών Αρχών, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν ειδικές στατιστικές Διευθύνσεις/Τμήματα/Μονάδες/Γραφεία, προκειμένου να δρομολογηθεί το διακριτό βασικό έργο των Άλλων Εθνικών Αρχών, και να ενισχυθεί η ενοποίηση του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος. (Σύσταση που απευθύνεται στα αρμόδια Υπουργεία/Άλλες Εθνικές Αρχές).

3. Η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ και τους Φορείς του ΕΛΣΣ να αναπτύξουν πρωτοβουλίες που διευκολύνουν την ενίσχυση της συνοχής, της ωριμότητας και της κοινής κουλτούρας του στατιστικού συστήματος. Στις εν λόγω πρωτοβουλίες μπορεί να περιλαμβάνονται η υιοθέτηση κοινού λογότυπου για τις επίσημες στατιστικές, κοινά προγράμματα κατάρτισης που να καλύπτουν και τις ανάγκες των Άλλων Εθνικών Αρχών, κοινός οδικός χάρτης ανάπτυξης και περαιτέρω μεθοδολογική υποστήριξη προς τις Άλλες Εθνικές Αρχές.

4. Η Επιτροπή αναγνωρίζει την πρόσφατη πρόοδο όσον αφορά στη χρήση ολοένα και περισσότερων διοικητικών πηγών για την παραγωγή επίσημων στατιστικών, καθώς και τον πειραματισμό με ορισμένα δεδομένα που κατέχονται από ιδιώτες στο πλαίσιο πρωτοβουλιών της Eurostat (AIS, τουριστικές πλατφόρμες κ.λπ.). Ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ να επεκτείνει τη χρήση διοικητικών δεδομένων και να διερευνήσει περαιτέρω τις δυνατότητες των δεδομένων που κατέχονται από ιδιώτες για τις επίσημες στατιστικές, αναπτύσσοντας μια ολοκληρωμένη μακροπρόθεσμη στρατηγική και ένα πολυετές σχέδιο δράσης που θα περιλαμβάνει βιώσιμες συνεργασίες με κατόχους νέων πηγών δεδομένων και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

5. Η Επιτροπή συνιστά στους φορείς που είναι αρμόδιοι για την πρόσληψη υπαλλήλων στη δημόσια διοίκηση να διασφαλίσουν πολύ μικρότερες καθυστερήσεις στην όλη διαδικασία.

6. Η Επιτροπή συνιστά στην ΕΛΣΤΑΤ να αναλάβει δράσεις διερεύνησης της δυνατότητας ευθυγράμμισης των αμοιβών του προσωπικού της με αυτές άλλων ανεξάρτητων αρχών.

7. Προκειμένου να προσελκύσει και να διατηρήσει εξειδικευμένο προσωπικό, η ΕΛΣΤΑΤ θα μπορούσε να επισημοποιήσει την ισχύουσα πρακτική παροχής μη οικονομικών κινήτρων στο προσωπικό της στο πλαίσιο του συνολικού πακέτου προσφοράς εργασίας.

Στα εν λόγω κίνητρα μπορεί να περιλαμβάνονται (χωρίς περιορισμό σε αυτά) η διάθεση ορισμένου μέρους του χρόνου εργασίας για ερευνητικές δραστηριότητες στον τομέα των επίσημων στατιστικών, η παρακολούθηση πανεπιστημιακών μαθημάτων, η διδασκαλία και η συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια και διεθνείς ομάδες. Η ΕΛΣΤΑΤ μπορεί επίσης να προσφέρει, όπου είναι δυνατόν, ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένης της τηλεργασίας.

8. Ενόψει της επικείμενης πρόσληψης 115 υπαλλήλων, συνιστάται στην ΕΛΣΤΑΤ να αναλύσει τη συνολική πολιτική ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων, συμπεριλαμβανομένων: της αντιστοίχισης των δεξιοτήτων στις μελλοντικές απαιτήσεις, των μελλοντικών αναγκών κατάρτισης και της βελτιστοποίησης του προσωπικού στις περιφερειακές υπηρεσίες. Τα πρώτα αποτελέσματα μιας τέτοιας ανάλυσης θα μπορούσαν να παρουσιαστούν στη φθινοπωρινή σύσκεψη της Επιτροπής το 2023.

9. Η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ να εφαρμόσει βελτιώσεις σε θέματα διακυβέρνησης σχετικά με την Ποιότητα, τα οποία υπογραμμίστηκαν στην 8η έκθεση της Επιτροπής και, αντίστοιχα, στις συστάσεις της πρόσφατης Επιθεώρησης Ομοτίμων.

10. Η Επιτροπή πιστεύει ότι υπάρχει ανάγκη ανάπτυξης από την ΕΛΣΤΑΤ, μαζί με τους Φορείς του ΕΛΣΣ (σε συνεννόηση με τη ΣΥΕΠΕΛΣΣ), μιας συνολικής Στρατηγικής για τις Επίσημες Στατιστικές για τα επόμενα πέντε έως δέκα χρόνια. Μια τέτοια στρατηγική θα παρείχε το αναγκαίο όραμα και νομιμότητα εκπόνησης ενός σχεδίου δράσης για την ανάπτυξη του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος την επόμενη δεκαετία.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΟΡΘΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Πλαίσιο 2. Πρόοδος κατά τα τελευταία χρόνια

- Μείωση των ζητημάτων συμμόρφωσης με τους στατιστικούς κανονισμούς της ΕΕ
- Καινοτόμες πρακτικές που εφαρμόστηκαν στην Απογραφή Πληθυσμού – Κατοικιών 2021
- Διαγωνισμός του ΑΣΕΠ για την πρόσληψη 115 υπαλλήλων
- Εμπιστοσύνη του κοινού στις επίσημες στατιστικές
- Αύξηση της χρήσης διοικητικών πηγών

Μεταξύ των σημαντικότερων βελτιώσεων από την προηγούμενη έκθεση της Επιτροπής συγκαταλέγονται: η επιτάχυνση της διαδικασίας πρόσληψης 115 υπαλλήλων για την ΕΛΣΤΑΤ, η χρήση επιπλέον διοικητικών πηγών και η σύνδεση μη ανωνυμοποιημένων

μικροδεδομένων από διάφορα μητρώα για στατιστικούς σκοπούς, η επίτευξη υψηλών ποσοστών αυτοαπογραφής (70%) και η εφαρμογή καινοτόμων δράσεων στην Απογραφή Πληθυσμού – Κατοικιών 2021. Ειδικότερα, η άμεση αντιστοίχιση των δεδομένων της απογραφής με διοικητικές εγγραφές, χάρη στη χρήση κοινών μοναδικών κωδικών ταυτοποίησης, επέτρεψε τον άμεσο εντοπισμό σφαλμάτων ("εικονικές" εγγραφές, διπλοεγγραφές κ.λπ.), διασφαλίζοντας την ποιότητα και αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της απογραφής. Η πληρότητα των συλλεχθέντων δεδομένων επέτρεψε, για πρώτη φορά, τη δημιουργία ενός δομημένου και ολοκληρωμένου Στατιστικού Μητρώου Πληθυσμού. Με τη σειρά του, αυτό αποτελεί παρακαταθήκη και πρόκληση για την ΕΛΣΤΑΤ όσον αφορά στην ανάπτυξη ενός δυναμικού στατιστικού μητρώου πληθυσμού για τα επόμενα χρόνια.

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι το 2022 η ΕΛΣΤΑΤ προέβη στην αυτοματοποίηση και ενοποίηση στατιστικών εργασιών απαιτητικών σε πόρους, όπως η κατάρτιση των Στατιστικών Διάρθρωσης των Επιχειρήσεων και του Στατιστικού Μητρώου Επιχειρήσεων.

Επιπλέον, η δημιουργία ειδικής ιστοσελίδας με τις ερωτήσεις βουλευτών του Ελληνικού Κοινοβουλίου και τις αντίστοιχες απαντήσεις της ΕΛΣΤΑΤ αποτελεί ένα καλό βήμα για την ενίσχυση της επικοινωνίας με τους χρήστες και τη διατήρηση της εμπιστοσύνης στις επίσημες στατιστικές.

Κατά τη σύσκεψη (τηλεδιάσκεψη) που πραγματοποιήθηκε μεταξύ της Eurostat και της Επιτροπής στις 14 Οκτωβρίου 2022, η Eurostat επιβεβαίωσε ότι έχει σημειωθεί συνεχής, σταθερή και ουσιαστική πρόοδος όσον αφορά στη συμμόρφωση με τους στατιστικούς κανονισμούς της ΕΕ. Σημειώθηκε ότι η Ελλάδα δεν αποτελεί πλέον εξαίρεση σε σχέση με άλλες χώρες από αυτή την άποψη. Η ΕΛΣΤΑΤ δεσμεύεται να μειώσει τα ζητήματα συμμόρφωσης στους εναπομείναντες τομείς, δηλαδή σε αυτούς που αφορούν στους Εθνικούς Λογαριασμούς και το ΑΕΕ. Τέλος, η ΕΛΣΤΑΤ θα ενισχύσει τον συντονισμό με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, για τη μείωση των μεγάλων καθυστερήσεων που παρατηρούνται στην υποβολή στατιστικών μετανάστευσης και διεθνούς προστασίας (που καταρτίζονται από το Υπουργείο).

Η Επιτροπή χαιρετίζει την πολύπλευρη πολιτική επικοινωνίας και διάχυσης της ΕΛΣΤΑΤ, η οποία εμπλουτίζεται συνεχώς. Παραδείγματα αποτελούν η προαναφερθείσα δημιουργία ειδικής ιστοσελίδας με κοινοβουλευτικές ερωτήσεις σχετικά με τις στατιστικές και τις αντίστοιχες απαντήσεις της ΕΛΣΤΑΤ, καθώς και μια επιλογή δημόσιων παρεμβάσεων/συνεντεύξεων του Προέδρου της ΕΛΣΤΑΤ σε κορυφαία ελληνικά ΜΜΕ. Η Επιτροπή πιστεύει ότι η ΕΛΣΤΑΤ θα μπορούσε να βασιστεί σε αυτή την καλή πρακτική και να αναπτύξει μια στρατηγική στατιστικής παιδείας που να απευθύνεται σε δημοσιογράφους και υπευθύνους χάραξης πολιτικής, συμπεριλαμβανομένων των μελών του Ελληνικού Κοινοβουλίου.

Όσον αφορά στις υπόλοιπες συστάσεις της Επιτροπής από την 8η έκθεση που δεν έχουν

ακόμη υλοποιηθεί, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αποδέκτης(-ες) ορισμένων συστάσεων δεν είναι η ΕΛΣΤΑΤ (αλλά η Κυβέρνηση, το Υπουργείο Οικονομικών). Επιπλέον, ορισμένες άλλες συστάσεις σχετίζονται με θέματα που απαιτούν μια πιο μακροπρόθεσμη προοπτική (δηλ., οι επιπτώσεις της Πράξης για τα Δεδομένα και της Πράξης για τη Διακυβέρνηση Δεδομένων, κεντρική έναντι αποκεντρωμένης διακυβέρνησης ποιότητας, και αξιολόγηση προγραμμάτων τεχνικής βοήθειας / JOSGAP).

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Πλαίσιο 3. Θέματα για συστάσεις

- Δέσμευση για την εμπιστοσύνη στις στατιστικές
- Ενίσχυση του στατιστικού συστήματος
- Επέκταση της χρήσης διοικητικών και ιδιωτικών πηγών δεδομένων
- Ανθρώπινοι Πόροι
- Μακροπρόθεσμη στρατηγική
- Αύξηση της χρήσης διοικητικών πηγών

Στην παρούσα έκθεση, οι συστάσεις ομαδοποιούνται στις ακόλουθες πέντε κατηγορίες: (i) Δέσμευση για την Εμπιστοσύνη στις Στατιστικές, (ii) Ενίσχυση του στατιστικού συστήματος, (iii) Επέκταση της χρήσης διοικητικών και ιδιωτικών πηγών δεδομένων, (iv) Ανθρώπινοι Πόροι και (v) Μακροπρόθεσμη στρατηγική. Επιπλέον, η Επιτροπή πιστεύει ότι η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να ενισχύσει τις διαδικασίες της για την παρακολούθηση της ποιότητας σύμφωνα με τις συστάσεις της προηγούμενης έκθεσης, καθώς και τις συστάσεις από τον γύρο των Επιθεωρήσεων Ομοτίμων της περιόδου 2021 – 2023.

Δέσμευση για την Εμπιστοσύνη στις Στατιστικές

Όλες οι πρόσφατες εκθέσεις της Επιτροπής επιβεβαιώνουν ότι η ΕΛΣΤΑΤ έχει εδραιωθεί στην κοινή γνώμη ως μια ανεξάρτητη στατιστική αρχή, απαλλαγμένη από οιαδήποτε πολιτική επιρροή, η οποία απολαμβάνει υψηλά επίπεδα αξιοπιστίας, εμπιστοσύνης και υπόληψης. Αυτό το βεβαίωσαν και όλα τα σημαντικά ενδιαφερόμενα μέρη από τα οποία πήρε συνέντευξη η Επιτροπή κατά την προετοιμασία της παρούσας έκθεσης. Η διατήρηση της εμπιστοσύνης στις επίσημες στατιστικές είναι συλλογική προσπάθεια που απαιτεί

συνεχείς ενέργειες από όλα τα μέλη του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος και, κατά περίπτωση, από τους αρμόδιους κυβερνητικούς φορείς. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή παρατήρησε μια κατάσταση η οποία θα μπορούσε ενδεχομένως να υπονομεύσει την αξιοπιστία των επίσημων στατιστικών, εάν δεν αντιμετωπιστεί δεόντως. Αφορά σε επικρίσεις για τις Επίσημες Στατιστικές που διατυπώνονται, περιστασιακά, σε συζητήσεις στο Ελληνικό Κοινοβούλιο. Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι οι ερωτήσεις στατιστικής φύσεως που τίθενται στο Ελληνικό Κοινοβούλιο δεν πρέπει να μένουν αναπάντητες, γιατί μια τέτοια κατάσταση θα μπορούσε ενδεχομένως να δημιουργήσει αμφιβολίες σχετικά με την ποιότητα και αξιοπιστία των επίσημων στατιστικών.

Σύσταση 1: Παρά την υποστήριξη της Ελληνικής Κυβέρνησης προς το Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα, η Επιτροπή πιστεύει ότι η αξιοπιστία των επίσημων στατιστικών και η εμπιστοσύνη του κοινού σε αυτές θα ενισχυθούν εάν η Κυβέρνηση δίνει απαντήσεις, όπου απαιτείται, σχετικά με επικρίσεις κατά των επίσημων στατιστικών στο πλαίσιο των διαδικασιών κοινοβουλευτικού ελέγχου της Βουλής των Ελλήνων. Εξ όσων γνωρίζει η Επιτροπή, τέτοιες επικρίσεις διατυπώθηκαν από ορισμένους βουλευτές κατά των εργασιών της Απογραφής Πληθυσμού – Κατοικιών 2021. (Σύσταση που απευθύνεται στην Κυβέρνηση, καθώς σχετίζεται με τη Δέσμευση για την Εμπιστοσύνη στις Στατιστικές).

Ενίσχυση του στατιστικού συστήματος

Η Επιτροπή ανέλυσε τα ερωτηματολόγια αυτοαξιολόγησης των τριών Άλλων Εθνικών Αρχών που συμμετείχαν στην άσκηση της Επιθεώρησης Ομοτίμων, και πήρε συνέντευξη από μια 4η Άλλη Εθνική Αρχή, συγκεκριμένα από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Διενεργήθηκε επίσης κάποια επιπλέον ανάλυση για τις υπόλοιπες Άλλες Εθνικές Αρχές με βάση πληροφορίες που είναι δημόσια διαθέσιμες στους αντίστοιχους ιστοχώρους τους. Είναι πολύ σαφές ότι υπάρχει μεγάλη ανομοιογένεια μεταξύ των Άλλων Εθνικών Αρχών ως προς την τήρηση του ΚΟΠ και τον βαθμό ενσωμάτωσής τους στο Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα. Η Επιτροπή πιστεύει ότι ο υφιστάμενος κατακερματισμός του στατιστικού συστήματος θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με έναν οδικό χάρτη κατάλληλων ενεργειών καθοδηγούμενων από την ΕΛΣΤΑΤ και τις Άλλες Εθνικές Αρχές, και προβλεπόμενων, κατά περίπτωση, από νομοθετικές διατάξεις.

Ο διορισμός «στατιστικών επικεφαλής» για τις Άλλες Εθνικές Αρχές κατά το πρόσφατο παρελθόν αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της ολοκλήρωσης και της ποιότητας του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος. Ωστόσο, πολύ συχνά, οι Άλλες Εθνικές Αρχές δεν έχουν ειδική στατιστική Διεύθυνση ή Τμήμα ή Μονάδα ή Γραφείο, και το (στατιστικό) έργο τους είναι δύσκολο να διαχωριστεί από άλλες εργασίες που εκτελούν για το Υπουργείο ή τη διοίκησή τους. Η Επιτροπή πιστεύει ότι υπάρχει περιθώριο για την

εισαγωγή ορισμένων οργανωτικών αλλαγών στη λειτουργία μερικών Άλλων Εθνικών Αρχών, για τη βελτίωση αυτής της κατάστασης.

Σύσταση 2 : Σε μελλοντικές αναθεωρήσεις σχετικών νόμων των Άλλων Εθνικών Αρχών, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν ειδικές στατιστικές Διευθύνσεις/Τμήματα/Μονάδες/Γραφεία, προκειμένου να δρομολογηθεί το διακριτό βασικό έργο των Άλλων Εθνικών Αρχών, και να ενισχυθεί η ενοποίηση του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος. (Σύσταση που απευθύνεται στα αρμόδια Υπουργεία και τις Άλλες Εθνικές Αρχές).

Παρά τη συνεχή πρόοδο που σημειώνεται στην ανάπτυξη του στατιστικού συστήματος στην Ελλάδα, η Επιτροπή πιστεύει ότι το σύστημα υστερεί όσον αφορά σε μια κοινή στατιστική κουλτούρα. Αναγνωρίζοντας ότι η οικοδόμηση μιας τέτοιας κουλτούρας είναι μια μακροπρόθεσμη, πολύπλευρη και πολυμερής προσπάθεια, η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ και τις Άλλες Εθνικές Αρχές να αντιμετωπίσουν επίσημα το ζήτημα αυτό, δρομολογώντας μια σειρά συγκεκριμένων δράσεων προς αυτή την κατεύθυνση.

Σύσταση 3: Η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ και τους Φορείς του ΕΛΣΣ να αναπτύξουν πρωτοβουλίες που διευκολύνουν την ενίσχυση της συνοχής, της ωριμότητας και της κοινής κουλτούρας του στατιστικού συστήματος. Στις εν λόγω πρωτοβουλίες μπορεί να περιλαμβάνονται η υιοθέτηση κοινού λογότυπου για τις επίσημες στατιστικές, κοινά προγράμματα κατάρτισης που να καλύπτουν και τις ανάγκες των Άλλων Εθνικών Αρχών, κοινός οδικός χάρτης ανάπτυξης και περαιτέρω μεθοδολογική υποστήριξη προς τις Άλλες Εθνικές Αρχές.

Επέκταση της χρήσης διοικητικών και ιδιωτικών πηγών δεδομένων

Η Επιτροπή διαπίστωσε σημαντική πρόοδο στη χρήση διοικητικών πηγών δεδομένων και πιστεύει ότι υπάρχει δυναμική για την επέκταση και την ενσωμάτωση αυτής της προσέγγισης με συστηματικό τρόπο. Ο πρόσφατος επιτυχής πειραματισμός με τον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), καθώς και άλλες πρωτοβουλίες με χρήση διοικητικών πηγών είχαν συνολικά θετικό αντίκτυπο σε θέματα πρόσβασης και χρήσης τέτοιων δεδομένων για την παραγωγή επίσημων στατιστικών. Τα πρώτα αποτελέσματα έχουν ήδη καταδείξει τις δυνατότητες των διοικητικών δεδομένων για τη βελτίωση της ποιότητας των επίσημων στατιστικών, τη διεύρυνση της κάλυψής τους, τη βελτίωση της εγκαιρότητας και του βαθμού λεπτομέρειάς τους, και την επέκταση της στατιστικής παραγωγής σε νέους τομείς που ενδιαφέρουν αυτούς που χαράσσουν πολιτικές. Ωστόσο, η κατάσταση όσον αφορά στη χρήση από την ΕΛΣΤΑΤ δεδομένων που κατέχονται από ιδιώτες βρίσκεται στην αρχή μιας μακράς πορείας και παραμένει φιλόδοξος στόχος. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή πιστεύει ότι η ΕΛΣΤΑΤ θα πρέπει να αναπτύξει εσωτερικές δεξιότητες στην επιστήμη των δεδομένων και να αναλάβει συγκεκριμένες δράσεις σχετικά με την πρόσβαση και τη χρήση των δεδομένων που κατέχονται από ιδιώτες.

Σύσταση 4: Η Επιτροπή αναγνωρίζει την πρόσφατη πρόοδο όσον αφορά στη χρήση ολοένα και περισσότερων διοικητικών πηγών για την παραγωγή επίσημων στατιστικών, καθώς και τον πειραματισμό με ορισμένα δεδομένα που κατέχονται από ιδιώτες, στο πλαίσιο πρωτοβουλιών της Eurostat (AIS, τουριστικές πλατφόρμες κ.λπ.). Ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ να επεκτείνει τη χρήση διοικητικών δεδομένων και να διερευνήσει περαιτέρω τις δυνατότητες των δεδομένων που κατέχονται από ιδιώτες για τις επίσημες στατιστικές, αναπτύσσοντας μια ολοκληρωμένη μακροπρόθεσμη στρατηγική και ένα πολυετές σχέδιο δράσης που θα περιλαμβάνει βιώσιμες συνεργασίες με κατόχους νέων πηγών δεδομένων και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

Ανθρώπινοι πόροι

Η εξέταση και ανάλυση των θεμάτων που αφορούν στους ανθρώπινους πόρους αποτελούσε ανέκαθεν κεντρικό θέμα στη θεματολογία της Επιτροπής. Στο τέλος του 2022, ο αριθμός μονίμων υπαλλήλων της ΕΛΣΤΑΤ, εξαιρουμένων των αποσπασμένων υπαλλήλων, ανερχόταν σε 634 (435 στην Κεντρική Υπηρεσία και 199 στις Περιφερειακές Υπηρεσίες Στατιστικής), έναντι 669 υπαλλήλων (465 στην Κεντρική Υπηρεσία και 204 στις Περιφερειακές Υπηρεσίες Στατιστικής) το 2021.

Τα κυρίαρχα ζητήματα για την ΕΛΣΤΑΤ όσον αφορά στους ανθρώπινους πόρους είναι, αφενός, οι εξαιρετικά μεγάλες καθυστερήσεις στις διαδικασίες προσλήψεων και, αφετέρου, οι δυσκολίες προσέλκυσης και διατήρησης εξειδικευμένου προσωπικού. Η πρόσφατη πρόοδος όσον αφορά στη διαδικασία πρόσληψης 115 νέων υπαλλήλων (σε εξέλιξη) είναι ασφαλώς μια πολύ θετική εξέλιξη, αλλά δεν παρέχει εγγυήσεις ότι θα υπάρξει βιώσιμη λύση στις μεγάλες καθυστερήσεις προσλήψεων. Για την ιστορία, σημειώνεται ότι η τρέχουσα διαδικασία πρόσληψης των 115 υπαλλήλων ξεκίνησε το 2020. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα του ανθρώπινου δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, η Επιτροπή συνιστά τα εξής:

Σύσταση 5: Η Επιτροπή συνιστά στους φορείς που είναι αρμόδιοι για την πρόσληψη υπαλλήλων στη δημόσια διοίκηση να διασφαλίσουν πολύ μικρότερες καθυστερήσεις στην όλη διαδικασία.

Η Επιτροπή πληροφορήθηκε ότι οι αποδοχές των υπαλλήλων σε άλλες ανεξάρτητες αρχές στην Ελλάδα είναι σημαντικά υψηλότερες από αυτές της ΕΛΣΤΑΤ. Συνεπώς, υπάρχει για την ΕΛΣΤΑΤ μια καλή βάση επιχειρηματολογίας για την αύξηση μισθών του προσωπικού της.

Σύσταση 6: Η Επιτροπή συνιστά στην ΕΛΣΤΑΤ να αναλάβει δράσεις διερεύνησης της δυνατότητας ευθυγράμμισης των αμοιβών του προσωπικού της με αυτές άλλων ανεξάρτητων αρχών.

Παρά το γεγονός ότι τα οικονομικά κίνητρα παίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση των ανθρώπων να αποδεχθούν μια θέση εργασίας και να παραμείνουν σε έναν οργανισμό, η Επιτροπή πιστεύει ότι και οι μη οικονομικές ανταμοιβές μπορούν να επηρεάσουν αυτές τις αποφάσεις. Η ΕΛΣΤΑΤ εφαρμόζει ήδη μια καλή πρακτική μη οικονομικών κινήτρων. Σε μια περίοδο όπου εντείνεται ο ανταγωνισμός για την προσέλκυση και τη διατήρηση ταλέντων, η ΕΛΣΤΑΤ έχει την ευκαιρία να κάνει τη διαφορά, επισημοποιώντας και συμπληρώνοντας το πακέτο προσφοράς εργασίας με καινοτόμες μη οικονομικές επιλογές.

Σύσταση 7: Προκειμένου να προσελκύσει και να διατηρήσει εξειδικευμένο προσωπικό, η ΕΛΣΤΑΤ θα μπορούσε να επισημοποιήσει την ισχύουσα πρακτική παροχής μη οικονομικών κινήτρων στο προσωπικό της στο πλαίσιο του συνολικού πακέτου προσφοράς εργασίας. Στα εν λόγω κίνητρα μπορεί να περιλαμβάνονται η διάθεση ορισμένου μέρους του χρόνου εργασίας για ερευνητικές δραστηριότητες στον τομέα των επίσημων στατιστικών, η παρακολούθηση πανεπιστημιακών μαθημάτων, η διδασκαλία και συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια και διεθνείς ομάδες. Η ΕΛΣΤΑΤ μπορεί επίσης να προσφέρει, όπου είναι δυνατόν, ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένης της τηλεργασίας.

Η Επιτροπή ενημερώθηκε ότι η προκήρυξη (υπ' αριθ. 4Κ/2022) για την πρόσληψη των 115 μόνιμων υπαλλήλων δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 28/06/2022. Η προθεσμία για την ηλεκτρονική υποβολή των αιτήσεων έληξε στις 28/07/2022 και εκκρεμεί η αξιολόγηση από το ΑΣΕΠ. Η Επιτροπή πιστεύει ότι αυτή η μεγάλης κλίμακας επιχείρηση πρόσληψης προσωπικού αποτελεί μοναδική ευκαιρία για την ΕΛΣΤΑΤ να επανεξετάσει τις ανάγκες κατανομής του προσωπικού της και τα προφίλ δεξιοτήτων στον παρόντα χρονικό ορίζοντα και πέραν αυτού.

Σύσταση 8: Ενόψει της επικείμενης πρόσληψης 115 υπαλλήλων, συνιστάται στην ΕΛΣΤΑΤ να αναλύσει τη συνολική πολιτική ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων, συμπεριλαμβανομένων: της αντιστοίχισης των δεξιοτήτων στις μελλοντικές απαιτήσεις, των μελλοντικών αναγκών κατάρτισης και της βελτιστοποίησης του προσωπικού στις περιφερειακές υπηρεσίες. Τα πρώτα αποτελέσματα μιας τέτοιας ανάλυσης θα μπορούσαν να παρουσιαστούν στη φθινοπωρινή σύσκεψη της Επιτροπής το 2023.

Παρακολούθηση της ποιότητας (Επαναλαμβανόμενο θέμα)

Η πρόσφατη άσκηση της Επιθεώρησης Ομοτίμων ανέλυσε σε βάθος τα ζητήματα ποιότητας. Επιπλέον, η Επιτροπή παρατήρησε ότι δεν υπήρξε καμία αλλαγή (πρόοδος) όσον αφορά στο θέμα αυτό από την προηγούμενη έκθεση. Ως εκ τούτου, προτείνεται στην ΕΛΣΤΑΤ να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες σε συνέχεια των συστάσεων της Επιθεώρησης Ομοτίμων, καθώς και των συστάσεων της Επιτροπής από την 8η έκθεση.

Σύσταση 9: Η Επιτροπή ενθαρρύνει την ΕΛΣΤΑΤ να εφαρμόσει βελτιώσεις σε θέματα διακυβέρνησης σχετικά με την Ποιότητα, τα οποία υπογραμμίστηκαν στην 8η έκθεση της Επιτροπής και, αντίστοιχα, στις συστάσεις της πρόσφατης Επιθεώρησης Ομοτίμων.

Μακροπρόθεσμη στρατηγική

Το Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα, όπως και πολλά άλλα στατιστικά συστήματα, βρίσκεται στο μεταίχμιο σημαντικών εξελίξεων, και συγκεκριμένα ένα μεταβαλλόμενο τοπίο δεδομένων με πληθώρα νέων πηγών δεδομένων, επανεξέταση στατιστικής νομοθεσίας της ΕΕ, συνέπειες του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων (GDPR) και της επικείμενης Πράξης για τα Δεδομένα, ανάγκη για νέες στατιστικές μεθοδολογίες και νέες δεξιότητες, ανάπτυξη βιώσιμων συνεργασιών με κατόχους διοικητικών και ιδιωτικών πηγών δεδομένων, κ.λπ.. Αν και οι παραπάνω συστάσεις συμβάλλουν στην αντιμετώπιση ορισμένων από τις αναδυόμενες προκλήσεις, η Επιτροπή πιστεύει ότι υπάρχει ανάγκη ανάπτυξης από την ΕΛΣΤΑΤ μιας στρατηγικής στην οποία να δηλώνονται η αποστολή, το όραμα και οι τρόποι με τους οποίους η ΕΛΣΤΑΤ και το στατιστικό σύστημα θα ανταποκριθούν στις προκλήσεις στο εγγύς μέλλον. Μια τέτοια στρατηγική θα πρέπει να είναι ολοκληρωμένη, εφαρμόσιμη, και να συμπληρώνεται με ενδιάμεσες αξιολογήσεις και, εάν είναι αναγκαίο, με αναπροσαρμογές.

Σύσταση 10: Η Επιτροπή πιστεύει ότι υπάρχει ανάγκη ανάπτυξης από την ΕΛΣΤΑΤ, μαζί με τους Φορείς του ΕΛΣΣ (σε συνεννόηση με τη ΣΥΕΠΕΛΣΣ), μιας συνολικής Στρατηγικής για τις Επίσημες Στατιστικές για τα επόμενα πέντε έως δέκα χρόνια. Μια τέτοια στρατηγική θα παρείχε το αναγκαίο όραμα και τη νομιμότητα εκπόνησης ενός σχεδίου δράσης για την ανάπτυξη του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος την επόμενη δεκαετία.

Παράρτημα 1

Πληροφορίες για τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής Ορθής Πρακτικής

- Μιχαήλ Σκαλιώτης, πρώην Επικεφαλής της Ομάδας Έργου για τα Μαζικά δεδομένα (Task Force – Big Data) της Eurostat, ορισθείς από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat), Πρόεδρος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Ορθής Πρακτικής
- Ελένη Μπήτρου, Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Υποστήριξης Βουλευτών της Βουλής των Ελλήνων, ορισθείσα από τη Βουλή των Ελλήνων, Μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Ορθής Πρακτικής
- Marjo Bruun, πρώην Γενική Διευθύντρια της Στατιστικής Υπηρεσίας της Φινλανδίας, ορισθείσα από τον Ευρωπαϊκό Συμβουλευτικό Φορέα για τη Διακυβέρνηση στον Τομέα της Στατιστικής (ESGAB), Μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Ορθής Πρακτικής
- Marina Gandolfo, Προϊσταμένη Διεθνών Υποθέσεων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ιταλίας, ορισθείσα από την Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος (ESSC), Μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Ορθής Πρακτικής
- Κωνσταντίνος Λαμπρινουδάκης, Καθηγητής, Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, ορισθείς από την Ελληνική Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής Ορθής Πρακτικής

Παράρτημα 2

Κατάλογος ενδιαφερομένων μερών που προσκλήθηκαν στην Επιτροπή

ΕΦΚΑ (Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης)

- Γενική Διεύθυνση Εισφορών
- Γενική Διεύθυνση Πληροφορικής και Επικοινωνιών
- Γενική Διεύθυνση Στρατηγικής και Ανάπτυξης

Συμβουλευτική Επιτροπή του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος - ΣΥΠΕΛΣΣ

- Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος-ΙΝ.Ε.Γ.Σ.Ε.Ε.
- Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών – ΣΕΒ

Άλλες Εθνικές Αρχές

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

- Τμήμα Στατιστικών

Ακαδημαϊκή Κοινότητα

- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)

ΜΜΕ

- Reuters